

Íme, hát meglelte hazáját –

avagy egy kozmopolita hazát talál magának

„Lamperth Mónika magyar belügyminiszter ünnepélyesen átadta Végel László vajdasági magyar írónak a magyar útlevelet és személyi igazolványt kedden a belügyminisztériumban.” (MTI – Magyar Szó, 2005. június 23., csütörtök)

Eddig az örömhír, amely minden bizonnyal nagyon sok délvidéki magyart megörvendeztetett, különös tekintettel December 5-ére! (Talán a nyelvészek nem veszik zokon tőlem a nagy d betűt, hiszen 2004. december 5-e napjainkra önálló életre kelt, önálló fogalomként él a magyar köztudatban, igaz, nem nagybetűs ünnepként, de egyedi, remélhetőleg megismételhetetlen napként, hasonlóan a világhírnévre szert tevő Szeptember 11-éhez!)

Végel László tehát magyar útlevelet és magyar személyi igazolványt kapott, amelyekkel minden bizonnyal magyar állampolgárság is jár – gondolhatjuk mi, egyszerű halandók, hiszen a soros magyar kormány minden illetékese, a miniszterelnöktől az államtitkárokig mind elmondta, útlevelet állampolgárság nélkül nem adhatnak (az más lapra tartozik, hogy nem is akarnak), valamint már azt is minden határon túli veréb csicsergi, illetve minden varjú károgja, állampolgárság és állampolgárság között különbséget nem tehetnek. Így Végel 2005. június 21-e óta a Magyar Köztársaság állampolgárságával járó minden egyes előnyt és hátrányt – bocsánat: kötelezettséget élvez. Lapsus linguae – mondhatnók, de talán mégsem, mivel egy vérbeli kozmopolitának, mint amilyen Végel is, bizonyára hátrányt jelenthet az a fogadalomtétel, amellyel arra kötelezi magát, hogy bármely országhoz, jelen esetben Magyarországhoz hű lesz. Ez persze lehet az én téves föltevésem, mert Végel csak valamilyen kötődés miatt választotta új hazájának Magyarországot. Valószínűleg jobban kötődik Magyarországhoz, mint Albániához, Törökországhoz vagy éppen Kazahsztánhoz, mert ugye, nem ezeket az országokat választotta újabb hazájának. (Jobban belegondolva, a felsorolt államok nem ép-

pen a legjellemzőbbek Végel vonzódásaihoz, sokkal inkább megfelelő lenne számára az Egyesült Államok, annak is Dél-Dakota, vagy Idaho államai, mivel rezervátumok ott vannak, s Végel egyik kedvenc témája éppen a rezervátum. Talán megemlíthetnénk még Szlovákiát is, igaz, ott nem az indiánokat, és egyelőre a magyarokat sem, de a cigányokat már rezervátumokba zárják. Erről azonban később ejtünk majd néhány szót.)

Ahhoz, hogy kétségeinket Végel állampolgárságával kapcsolatban eloszlassuk, idézzük tovább az MTI-t: „Szeretnék átadni két dokumentumot, ami egy születésétől kezdve magyar ember dokumentuma arról, hogy a Magyar Köztársaság állampolgára – mondta az okmányok átadásakor a belügyminiszter. Én mindig is éreztem, hogy amit ön leír, azok az én magyar gondolataim is – jegyezte meg a miniszter.”

A belügyminiszter minden ország minden bizonnyal legtájékozottabb embere mindenkor, így Lamperth Mónika belügyminiszter asszony is bizonyára olvasta Végel írásait, amelyek az ő magyar gondolatai is. Még akkor is közös magyar gondolatokról lehet szó, ha tudjuk, Végel „Néhány könyve előbb szerb és horvát nyelven jelent meg.” (Új magyar irodalmi lexikon, Akadémiai Kiadó, Bp., 1994, J.L.) Vajon emlékszik-e a miniszter asszony azokra a szép, dolgos évekre, amikor Végel magyar gondolatai a szabadkai Népszínház dicsőnek éppen nem mondható Ristić-érájában nem csak papíron, de színpadon is kifejezésre juthattak. A tájékozatlan olvasót eligazítandó, említjük meg: a szabadkai Népszínház magyar társulata és színháza azóta is romokban hever. A rombolás – és ez nemcsak holmi szépséges költői kép – levezenylője a zseniális színházi rendező, a kor legnagyobb színházcsinálója az a Ljubiša Ristić volt, aki világszínvonalú világszínházat ígért, látnoki képességekkel megáldva fölvezolta azt a kozmopolita világképet, amely addig csak a szórványban élő, elszerbesedő magyar emberek gondolat- és nyelvi világát jellemezte, hogy ti. be-

szédünkben hadd keveredjen szabadon minden nyelv (a szerb), úgyis mindannyian összetartozunk, egyek vagyunk, meg még az idő tájt a testvériség-egység is dúlt, így aztán a magyar előadások hemzsegték a szerb, a horvát, a macedón mondatoktól. Ristić azonban hathatós magyar támogatás nélkül nem vitézkedhetett volna oly sikeresen Szabadkán. Támogatóinak, munkatársainak egyike volt Végel. És most itt kanyarodjunk vissza néhány gondolat erejéig a rezervátumokhoz. Ristić messianisztikus meglátása az volt, s ebben magyar szárnysegédei is odaadóan támogatták, az egykor volt Jugoszlávia magyarságának legnagyobb baja az, hogy bezárkózik, hogy gettósodik, hogy rezervátumban él. Ő és társai (Végel mellett Tolnai, Balázs Attila, Sziveri János) minden tőlük telhetőt megtettek azért, hogy a gettóból kiszabadítsanak bennünket, istenadta pór bácskai népet. Ristić és truppja már régges-rég nincs itt, de tanítványai gondolatvilágából, szóhasználatából még mindig nem kopott ki a gettó, a rezervátum, ami annak az ideológiának a megnyilvánulása, amely egy jó nagy szöveget vert a délvidéki magyarság koporsójának födelébe. (Igazam bizonyítására álljon itt egy idézet az újvidéki Magyar Szó napilapból, amely 2005. június 28-án arról tudósít, Szabadkán a Vajdasági Független Újságírók Egyesületének kisebbségekkel foglalkozó összejelentésén A kisebbségek vajon csak táncolnak és énekelnek? címmel tanácskozást tartottak, tekintettel arra, hogy a kívülállókban ez a közhelyszerű kép alakult ki. „Végel László szerint a rólunk festett ilyen »folklorisztikus« kép miatt részben maguk a kisebbségek is hibásak. Ez egyfajta önvédelem volt a kilencvenes évek során, ilyen módon védtek identitásukat. A hagyományörzés az író szerint valóban fontos, azonban ennek hátulütője, hogy *egyfajta rezervátumi képet fest a kisebbségekről, úgy tekintenek rájuk, mint valami egzotikusra, akár az indiánokra.* (a kiemelés tőlem, B. J.) Emellett ezek a nemzeti közösségek ilyen módon kizárják magukat a modern kulturális folyamatokból is. Szerinte e kép kialakításában a kisebbségi és a többségi nemzet elitje között hallgatólagos egyetértés alakult ki.” (Mi is hibásak vagyunk?)

Ennek a *rezervátumnak* a szögesdrótját bontogatták Végelék már annak idején a szabadkai színház körül (és belül), s érdekes mód, a közel két évtizede tartó munkájuk során, miközben úgy dolgoztak, (hogy stílusosak maradjunk) mint a négerek, mégsem sikerült érdemi változásokat kieszközölniük, hiszen mi, kisebbségek

ségiek mind a mai napig csak táncikálunk és dallikázunk. Bizonyára ilyen „folklorisztikus” lap volt annak idején, az ezerkilencszázkilencvenes évek első felében a Napló című független magyar hetilap, amely Keszég Károly főszerkesztő irányításával teljesedett ki a miloševići éra diktatúra- és háborúellenes mementójává, ugyanis Végel akkoriban a Soros-iroda jugoszláviai vezetőjeként megtagadta a lap anyagi támogatását. Valószínűleg azért, mert ők is csak a gettó falait építették, s ezen falakon belül ropták az árvalányhajas csárdást és nyomtatták (volna) a kottafüzeteket a népdalokhoz. 1993 márciusában Szemerédi Magda elkeseredetten fordult a közvéleményhez, hogy a Végel-Žilnik bizottság nem tartotta kifizetődőnek az újvidéki tévé magyar nyelvű gyermekműsorait, mert nem lehet eladni azokat a világpiacon, s ezért leállítottak minden ilyen jellegű próbálkozást. Jól is tették, minnek is kellett volna a rezervátumban magyar műsor, amikor sokkal jobbat készítettek azon kívül.

Végel nagy ívű munkásságát még hosszasan lehetne ecsetelni, de ennél talán van, ami jelenleg fontosabb, nevezetesen az ő *állampolgársága*. (Azt azonban leszögezhetjük, neve joggal szerepel az egykoron határon túliak, ma azonban magyar állampolgárok neve mellett, mint pl. Bodor Pál vagy egy Tamás Gáspár Miklós!)

„Lamperth Mónika az MTI-nek nyilatkozva azt mondta, Végel László írói munkássága miatt érezte fontosnak, hogy személyesen adja át a magyar állampolgárság dokumentumait a vajdasági magyar íróknak.

Végel László, **az újból magyar állampolgárságot szerzett író**, (a kiemelés tőlem, B. J.) az okmányok átvétele után az MTI-nek elmondta: négy-öt évvel ez előtt kezdett bele a »procedúrába«, azonban akkor – mint mondta – »befáradt«, és csak tavaly döntötte el, hogy megszerzi a magyar állampolgárságot.

Végel László – most már Szerbia és Montenegró-i és magyar kettős állampolgár – publicisztikáért ebben az évben megkapta a magyar Pulitzer-díjat” (MTI, Magyar Szó, 2005. június 23.)

Erre a meglehetősen homályos „újból magyar állampolgárságot szerzett író”-ra Váradi Júlia interjújából kaphatunk fölvilágosítást, amely interjú szerkesztett szövege a Magyar Rádió online változatában olvasható A hontalan lokálpatrióta – Végel László címmel. Az interjú 2005. június 26-án hangzott el:

„Magyar írók magyar állampolgársággal. Végel László átvette ugyan a személyi igazolványát, de ettől még ugyanúgy úton marad a Keleti pályaudvar és az újvidéki vasútállomás között.

Másodszor lett magyar állampolgár; először 1941-ben, születése évében, amikor a magyar hadsereg bevonult Újvidékre. (a kiemelés tőlem B. J.) Másodszorra most, hosszas instanciázás után. Ez tűnhet formaságnak: neki nyilván nem az, annak ellenére sem, hogy Magyarországon díjakkal elismert alkotó, rendszeresen publikál az egyik magyar napilapban, könyvei szerbül és magyarul is megjelennek.”

Az MTI, Váradi Júlia és amennyiben az MTI pontosan idézi, a magyar belügyminiszter asszony, Lamperth Mónika is elismeri azt, amit a Magyarok Világszövetsége, valamint dr. Gaudi-Nagy Tamás, az európai jogrendszer szakjogásza és mások mellett Körömi Attila, a Magyar Országgyűlés független képviselője állít, nevezetesen azt, hogy a délvidéki magyarok magyar állampolgársága az 1938, 1939, 1940 és 1941-es visszatéréssel, illetve nagyhatalmi beleegyezéssel történt visszacsatolással állítódott vissza. Azért beszélünk a magyar állampolgárság „visszaállításá”-ról, mert az 1920-as trianoni békediktátum kollektív módon megfosztotta az elcsatolt területek lakosait, köztük a magyarokat is, a magyar állampolgárságtól, viszont a második világháborút lezáró párizsi békeszerződés már nem ejt szót az állampolgárságról, csak területeket érint. A kommunista magyar hatalom 1958-tól az 1980-as évek közepéig egyenként megkötötte az állampolgársági jogviszonyt rendező szerződéseket a keleti blokkba tartozó országokkal, Csehszlovákiával, a Szovjetunióval és Romániával. A különutas Jugoszláviával erre nem került sor, így dr. Gaudi-Nagy Tamás tanulmányából világosan kitűnik, a második világháború során visszacsatolt délvidéki területek lakosai, illetve azok leszármazottjai magyar állampolgárok, hiszen őket, azaz bennünket ettől senki nem fosztott meg.

Annak a soros magyar kormánynak a belügyminisztere, amely a gyászos emlékü december 5-ei népszavazás előtt mindent megtett a szavazás eredménytelenségéért, beleértve a hazugságok, a riogatás és a szándékos félrevezetés széles körű terjesztését, nos ennek a kormánynak a belügyminisztere állampolgárságunkat elismeri azzal, hogy Végelt „születésétől kezdve magyar ember”-nek nevezi.

Ugyanő, aki többször nyilatkozott arról, a magyar állampolgárság helyhez és munkahelyhez kötött, vagyis, aki magyar állampolgárságot szeretne, annak állandó magyarországi lakhellyel és állandó munkaviszonnyal, illetve akkora pénzüsszeggel kell rendelkeznie, amely biztosítja számára a megélhetést, nos ő személyesen adta át a Magyar Köztársaság állampolgárságot igazoló okmányait annak a Végel Lászlónak, aki a már idézett rádióinterjúban így nyilatkozott:

„Egész életemben azzal vádoltak, hogy túlságosan európai vagyok – mondja – mindig volt bennem egy ilyen, egyesek azt mondják kozmopolita érzés, mások azt mondják elvágyódás, Európa-nosztalgia... sokféleképpen lehetne ezt mondani, de most már nem hangzanak vádakként, a Vajdaságban sem. Abban a pillanatban, amikor átvettem az útlevelet, abban a pillanatban úgy éreztem, hogy a magyarokkal együtt közel kerültem Európához.

Szeretem ezt a hibriditást, sokszínűséget bennem is és a világban is, tehát **Vajdaságban maradok, de Magyarországon is annyit, vagy ha nem többet töltök, mint tíz évvel ezelőtt.** (a kiemelés tőlem, B. J.) Továbbra is úgy élek, mint eddig, a hivatásom jelentős mértékben többnyire Magyarországhoz köt, a magyar kultúrához, itt vannak a barátaim, azok is, akikkel vitatkozom és azok is, akikkel egyetértek. Ez természetes állapot, most jogilag az én természetes állapotomba kerültem vissza.”

Hogy is van ez? – kérdezhetnénk egyik kedves, öreg ismerősöm szavaival. Végel a Vajdaságban marad, és mégis megkaphatta a magyar állampolgárságot? Váradi Júlia szerint az egyik magyar napilapban publikál rendszeresen – ez lenne a biztos egzisztencia, a biztosíték, hogy nem szorul az állam támogatására? A honorárium ezekért a cikkekért biztosítja számára az öregségi nyugdíjalapot, meg az egészségügyi biztosítást? Ugye jól emlékszünk még Lamperth Mónika főnökének, Gyurcsány Ferenc miniszterelnöknek a Magyarországot anyagi csődbe juttató határon túli magyarok százezreiről fölfestett víziójára? – Jönnek majd a bőgatyás, bugris magyarok, jönnek majd tíz- és százezerszám, elárasztják az országot, tönkreteszik az egészségügyi rendszert, mert mind itt akar majd gyógyulni, összeomlik miattuk a nyugdíjrendszer, mert mind itt akar majd élőszködni a magyar állam nyakán!

Mi, ezek a bőgatyás, bugris magyarok, akik túlnyomórészt maradnánk itt, a déli végeken, mi nem kap-

hatjuk vissza a magyar állampolgárságunkat? Minket nem köt a munkánk a magyar kultúrához, nekünk nincsenek barátaink Magyarországon, meg olyanok, akikkel vitatkozni szoktunk? Számunkra az nem természetes állapot, hogy egykoron már voltunk magyar állampolgárok és mi jogilag nem kerülhetünk vissza ebbe a természetes állapotba?

Igaz, a mi könyveink nem jelennek meg szerbül is, meg magyarul is, sőt, olyan könyveink sincsenek, amelyeket előbb szerbül írtunk volna meg, aztán meg magyarul, nem voltunk a szerb állami televízió szerkesztői, a köztársasági szavazatellenőrző bizottság tagjai Milošević uralkodása idején, nem vezettünk Soros-irodát, nem kaptunk Soros-ösztöndíjakat, sem Pulitzer-díjat, és igaz az is, hogy nem léptünk ki a Ma-

gyar Írószövetségből. Meg talán nem vagyunk sem liberálisok, sem kozmopoliták.

Végel „Itt is jelen van, meg ott is jelen van, ami számára annyit jelent, hogy jön-megy. Pályaudvarok összehasonlíthatatlan illatait szívja, vonatokon zötykölődik, ő az az ismerős, aki hol megjön, hol meg éppen távozik, de *tartósan sosem ül meg sehol.* (a kiemelés tőlem, B. J.) Végel Lászlónak hivatalosan is két hazája van, ami vigasztaló lehet vészek idején, ám a hétköznapok ettől nem változnak.” (Magyar Rádió Online, A hontalan..., Váradi Júlia interjúja nyomán)

Nekünk meg egy hazánk van, mert haza csak egy van, mint ahogy apánk is egy, meg anyánk is egy. Mint ahogy egy a szülőföld és az anyanyelv.

